

REMISSVAR

2021-12-21

Dnr: BO 2021-0283

s.remissvar@regeringskansliet.se

Remittering av Socialstyrelsens författningsförslag i rapporten Öppna insatser utan samtycke

(dnr S2019/04727)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som sedan den 1 januari 2020 är lag i Sverige.

Barnombudsmannen tillstyrker Socialstyrelsens förslag avseende socialtjänstlagen (2001:453) i rapporten med följande kommentarer.

Allmänt

Barnombudsmannen vill inledningsvis framhålla att det är mycket positivt att Socialstyrelsen har gjort en så gedigen barnkonsekvensanalys kopplat till förslagen.

För att de föreslagna bestämmelserna ska få genomslag och barn ska få ta del av den utökade möjligheten till öppna insatser är det av stor vikt att det inom socialtjänsten finns tillräckliga kunskaper om hur bestämmelserna ska tillämpas. Ett sätt för Socialstyrelsen att nå ut med sådan kunskap kan till exempel vara att tydlig vägledning arbetas in i berörda handböcker.

Barnombudsmannens synpunkter på författningsförslagen

Barnombudsmannen ser det som positivt att barn genom förslagen får ökade möjligheter till insatser på socialtjänstens område. Socialstyrelsen bedömer i sin rapport att ett genomförande av förslagen i socialtjänstlagen kommer leda till att barns egen åsikt får en större tyngd vad gäller möjligheten för socialnämnden att besluta om öppna insatser. Barnombudsmannen ser även detta som positivt.

Ett krav för att kunna bevilja öppna insatser utan vårdnadshavares samtycke för barn över 12 år är enligt Socialstyrelsens förslag att barnet ska samtycka till den aktuella insatsen. Barnombudsmannen vill understryka vikten av att barnet får sådan tydlig och individanpassad information att barnet förstår vad insatsen och ett samtycke till den innebär. FN:s barnrättskommitté har betonat att staterna måste säkerställa att barnet får all den information och rådgivning som behövs för att fatta det beslut som är till förmån för barnets bästa.¹

¹ Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att bli hörd, p. 16.

Socialstyrelsen uttrycker i sin rapport att det finns både för- och nackdelar med att ange en exakt åldersgräns för när socialnämnden ska ges möjlighet att bevilja öppna insatser till ett barn utan vårdnadshavarens samtycke.

Barnombudsmannen vill utifrån detta lyfta följande. Barnrättskommittén har vad gäller artikel 12 i barnkonventionen uttalat att det i artikeln inte anges någon angiven åldersgräns för barnets rätt att uttrycka sina åsikter. Kommittén har också avrått konventionsstaterna från att sätta åldersgränser, vare sig i lagen eller i praktiken, som begränsar barnets rätt att bli hörd i alla frågor som rör barnet. Enligt kommittén är det inte nödvändigt att barnet har utförlig kunskap om alla aspekter i frågan som påverkar barnet, men däremot ska barnet ha tillräcklig förståelse för att kunna bilda sig åsikter i frågan.² Som Barnombudsmannen framfört ovan är det angeläget att barnet får tydlig och individanpassad information, för att kunna få en förståelse för vad insatsen och ett samtycke till den innebär. Socialtjänsten bygger till stor del på individuella bedömningar och mognad och behov se väldigt olika ut från barn till barn. Utifrån det menar Barnombudsmannen att det kan finnas skäl att överväga om inte även barn yngre än 12 år beroende på förutsättningarna borde kunna få ta del av öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke.

Föredragande i ärendet har varit juristen Karin Juhlén. I den slutliga handläggningen har även t.f. avdelningschefen Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman

² Ibid, p.21.